

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 • Publicerad den 15 februari 2012

[Klicka här för utskriftsvänlig pdf-fil](#)

[Läs mer om idrottsforskningens teori och metod på idrottsforum.org](#)

[Läs mer om äventyrs- och extersport på idrottsforum.org](#)

[Läs mer om svensk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org](#)

Fältanteckningar: På utflykt med bouldrare

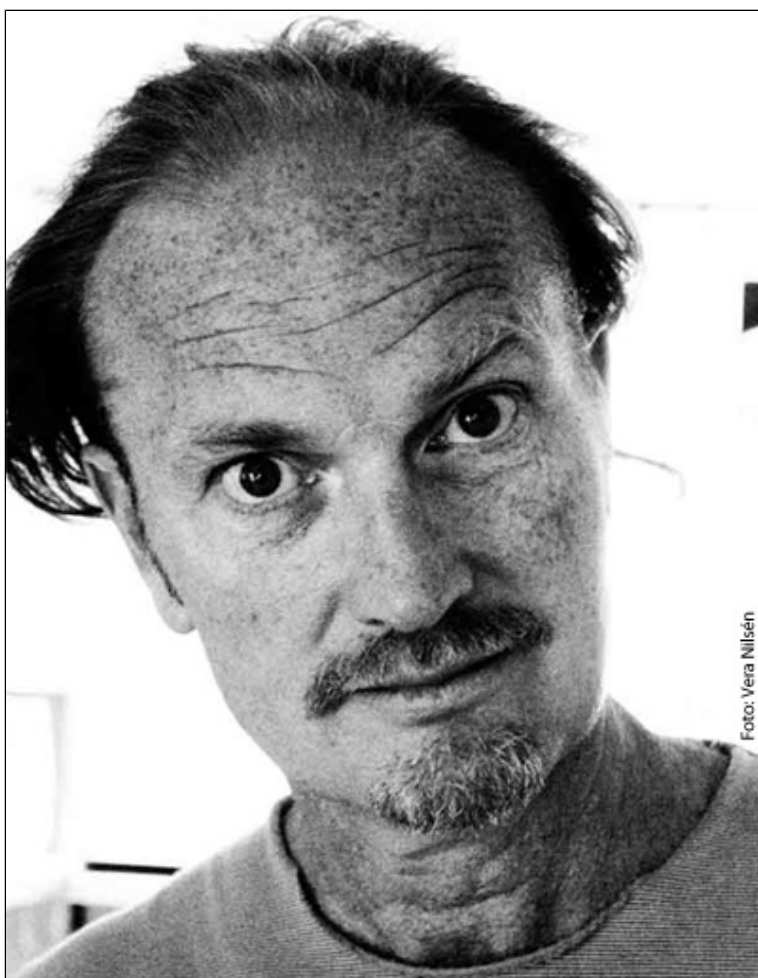

Foto: Vera Nilsén

Åke Nilsén

Högskolan i Halmstad

Etnografi är en kvalitativ, beskrivande forskningsmetod som oftast används för att utforska sociala och kulturella fenomen som kan förknippas med avgränsade grupper av människor (grekiskans *ethnos*), och som ställer stora krav på forskaren när det gäller egenskaper som empati, lyhördhet och ärlighet. Ursprungligen en antropologisk metod, används den numera i ett flertal samhälls- och kulturvetenskapliga forskningsfält, och inte minst inom sociologin där etnografen ibland kan

vara den enda tillgängliga metoden för att nå en djupare förståelse för ett fenomen. Det etnografiska metodknippet utgörs av deltagande observation, fältanteckningar, intervjuer, enkäter, etc., gärna i kombination för att i möjligaste mån upphäva de i forskningsansatsen och metoden inbyggda problemen som har att göra med att forskningen inte kan upprepas och slutsatserna kontrolleras, att generaliserbarheten därmed är låg, och att forskareffekten är så påtaglig. Det finns också en rad etiska spörsmål att beakta. Dessutom är resultaten av etnografiska studier svåra att värdera, även om det på senare tid gjorts försök att systematisera värderingskriterier, till exempel av Laurel Richardson.

Ett centralt inslag i etnografens forskning är som nämnts fältanteckningarna, som är det bestående resultatet av en forskningsinsats som forskaren kan återkomma till och som dessutom andra kan få tillgång till. Bob Emerson beskriver fältanteckningar, field notes, som "accounts describing experiences and observations the researcher has made while participating in an intense and involved manner". Vi har nu fått tillgång till fältanteckningarna från Åke Nilséns utflykt med bouldrare, det vill säga klättrare som väljer att friklättra uppför stora stenbumlingar eller klippblock utan rep, och siktar in sig på att lösa "problem", som är konstruerade passager av olika svårighetsgrad. Nilsén, som är sociolog vid Högskolan i Halmstad med risksporter som forskningsintresse, följde med en grupp bouldrare på en heldagsaktivitet där de ofta misslyckades men ibland faktiskt lyckades lösa klättringsproblemen. Vi kan tillägga att Åke Nilséns deltagande observation inte innebar att han själv klättrade.

På väg

Jag trampar på för att hinna fram till vår mötesplats vid samåkningsparkeringen i tid. Sent igår kväll, fredag, blev det klart att klätterutflykten blir av. Själv hade jag gärna, med hänsyn till min familj, haft en bättre framförhållning, men mellan klättrare avtalas denna typ av utflykter i sista minuten. Alla riktigt engagerade har reserverat helgen för klättring och det är endast ihållande regn som kan hindra dem, men planerna materialiseras inte förrän fredagskvällen står för dörren, och då framför allt samåknningen måste lösas. Mobiltelefonerna går varma någon timme och därefter har bilarna fyllts och avgångstiden spikats.

Bilen som plockar upp mig är en sliten Saab som definitivt uppskattas mer för sin funktion än sin yttre skönhet. Jag hälsar snabbt på Sven, 29 år, som kör och Magnus, 30 år som jag har avtalat om utflykten med. Min rygsäck tar jag med i baksätet eftersom bagageutrymmet är fullt av "pads" – hopvikbara madrasser som är centrala för den klättringsvariant dagens utflykt är inriktad på. Vi svänger snabbt ut på motorvägen och Sven sänker volymen på bilstereon. Vi börjar småprata direkt om klättring och särskilt kring den klättring som utövas där, dit vi styr färden. Det är min första erfarenhet av "bouldering", som denna klättring kallas, så jag passar på att ställa lite frågor för att förbereda mig på dagens uppgift. Bouldering kännetecknas av att man friklättrar uppför stora stenbumlingar eller klippblock utan rep och koncentrerar klättringen kring "problem". Problem är konstruerade passager uppför en sten där den naturliga förekomsten av grepp i form av sprickor eller oregelbundenheter på stenen i kombination med startmöjligheten avgör svårighetsgraden på klättringen. Höjden man klättrar på begränsas av stenens storlek (upp till 4 meter, ibland högre) vilket gör att ett fall är betydligt lägre än vid klättring uppför höga klippväggar. Därför säkrar man sig inte utan tar hjälp av "paden" eller kompisar för att dämpa fallet. Sven berättar att han har varit iväg till Fontainebleau utanför Paris och "bouldrat" själv, utan kompisar, vilket innebar att han fick välja bort vissa problem där risken var för stor vid ett fall utan en kompis som tar emot. Men annars "bouldrar" man helst med några vänner. Bouldering är en tämligen ny företeelse i Sverige, berättar Sven, och speciellt i denna regionen där vårt utflyktsmål upptäcktes av klättrare för bara 10 år sedan och en boom har skett under de senaste fem åren. – På kontinenten, berättar Sven, är hela familjen med och bouldrar, långt upp i åldrarna. Det är en annan kultur kring det där, inte alls så ungdomsdominerat.

Väl framme vid parkeringen har resten av sällskapet redan packat ur och väntar på oss. Det är Ove, i 25 årsåldern, Nils, 17, och Mats, 32, som har samåkt upp i Mats bil. Efter att ha hälsat snabbt vidtar en förhandling om vart man skall gå eftersom området är stort och de olika stenarna med "problemen" ligger utspridda. Sven är drivande i förhandlingen där inte alla deltar aktivt, och sällskapet bestämmer sig ganska snabbt för att försöka med ett problem som flera är nyfikna på. De tar alla på sig sin utrustning och jag slås för första gången av den visuellt annorlunda anblick detta sällskap och denna aktivitet skapar. Varje utövare bär, förutom en mindre rygsäck med matsäck och övrig utrustning, sin egen "pad" på ryggen. Paden mäter i hopvikt tillstånd cirka en gång en halv meter. Då sällskapet vandrar iväg på rad utefter skogsstigen ger deras guppande, rektangulära ryggtavlor en märklig kontrast till den omgivande naturens mjukare former. Höstlandskapet, som omsluter oss alltmer med gles, gulnande lövskog och slumpmässigt utplacerade stenbumlingar mellan snåren, är tilltalande men lite småkyligt. Sven berättar att den ideala temperaturen för bouldering

är några grader över noll. Det gör att säsongerna för traditionell klippklättring och bouldering inte kolliderar nämnvärt. På sommarhalvåret gör värmen berget alltför poröst vilket försvårar möjligheten till bra friktion i greppen eftersom dessa oftast är minimala i storlek.

Vi kommer så småningom fram till det första ”problemet” efter att under mindre än 10 minuter ha kryssat fram mellan imponerande stenbumlingar och klippblock. Jag håller mig i bakgrunden så mycket som möjligt, och känner att några av deltagarna i gruppen är reserverade inför mig. Jag vill inte tränga mig på utan tänker att en närmare kontakt säkert kan utvecklas under dagen. Dessutom utökas gruppen med två killar till, Torsten i 30-årsåldern, och Ralf i 25-årsåldern, under anmarschen, vilket minskar min betydelse i gruppen ytterligare. Det passar mig utmärkt inför detta, för mig, nya sammanhang kring klättring – jag kan koncentrera mig på att observera de andra och den förhållandevis stora gruppen (7 personer) minskar risken att min närvaro påverkar aktiviteterna. Men denna, min strategi att vara i bakgrunden, motverkas genast då vi kommer fram till dagens första problem: alla börjar värma upp genom att leka tillsammans med en liten tygball som hålls i luften så länge som möjligt med fötter och knän. Någon bjuder in mig och så är distansen bruten direkt. Vi håller på en tio minuter, en kvart, i en glänta, tills någon säger: –Nä, är vi här för att spela fotboll eller klättra? Det gemensamma upplöses då plötsligt och en ivrig individuell aktivitet vidtar.

Förberedelser

Inom loppet av någon minut håller var och en på med sina egna förberedelser, målmedvetna och tillfälligt oberoende av varandra. Någon har med sig gummiband som används med ett träd för att värma upp axlar och rygg, någon klipper naglarna, någon filar med nagelfil på förhårdnader på fingrarna, någon tejpar fingrarna och någon börjar borsta upp och krita ett problem på stenen. I uppvärmningen ingår även att klättra ett enklare problem på en annan del av stenen än där huvudproblemet ligger. På marken framför stenen lägger man ut några pads för att fånga upp ett eventuellt fall och därefter byter man om till klätterskor. Några av killarna börjar jobba på det enklare problemet, medan de andra slutför sin uppvärmning. Vem som börjar är oproblematiskt men den som klättrar behöver oftast en kompis i närheten så en kontakt tas med undermeningen – ”ha koll på mig när jag klättrar”. Ju svårare (eller ”hårdare” på klätterspråk) man klättrar desto viktigare är denna kompis och dennes fulla uppmärksamhet. Kompisen skall ”spotta” nedifrån, vilket betyder att den skall ta emot eller styra vid ett fall i en kritisk passage i klättringen då paden inte räcker till som dämpare eller då fallet riskerar att bli svårt av andra anledningar.

De flesta är klara med förberedelserna och riktar nu sin uppmärksamhet mot det gemensamma på nytt. Ingen har bytt om till andra kläder, men man tar av sig på överkroppen, byter till en urtvättad t-shirt i bomull med tryck när det är ens tur, någon har lång Ärm. Mellan försöken håller man värmen under en tjockare fleecetroja. Alla har på sig en mössa, vilket får mig att känna mig lite utanför (och kall) eftersom jag har glömt min. Man använder inga grälla färger utan det mesta går i brunt, beige, vitt, grått och svart, något enstaka blått. Man använder vanliga, trånga klätterskor med gummisula som vårdas ömt och därför skyddas från marken. Det blir ett evigt av- och påtagande under dagen eftersom varje försök kan ta mellan några sekunder och upp till max en minut om man klarar problemet. Förutom skorna är byxorna de mest avancerade plagg man använder i bouldering. De ser tämligen all dagliga ut, sitter löst och har många fickor, men materialen är ytterst slitstarka och märkena exklusiva. Det är endast i speciella klätterbutiker eller genom internet som de går att få tag på.

Innan man börjar arbeta med ett svårare problem, med en högre gradering, måste det förberedas. Förberedelserna kan starta redan hemma genom att man samlas information från olika håll om problemet. En guidebok (eller förare) innehåller information om olika problem, även dessa är listade efter gradering och problemtyper. Över internet kan ytterligare information inhämtas. För en del problem finns det videoklipp som streamas vilket gör att man kan studera rörelsemönster och lösningar. Det finns även forum på internet där man kan ta del av eller själv initiera en diskussion kring ett problem. Slutligen kan information givetvis inhämtas från klätterkompisar direkt eller över telefon. Informationsutbytet är ett viktigt och kännetecknande moment för bouldering. Man strävar generellt efter att klättra ”hårt”, dvs att utmana sin fysiska kapacitet, och detta uppnås genom att klara av, eller ”sätta” på klätterspråk, ett problem. Ju mer information man har om ett problem initialt desto större är förutsättningarna för att man skall kunna klara problemet innan krafterna sinar. Det betyder att det finns en prognos på att det kommer att kräva ett antal försök för varje problem, som svårighetsmässigt ligger på gränsen av ens förmåga. Att inhämta information i förväg kan dels minimera antalet försök så att problemet kan ”sättas” i tid, dvs medan man har den fysiska kapaciteten, och dels bidra till att man orkar arbeta med flera olika problem under en dag. Detta gemensamma förhållningssätt bland bouldrare – att prestera på gränsen av ens förmåga – utgör förutsättningen för det generösa informationsutbyte som präglar sammanhanget. Fler exempel på detta kommer att visa sig under dagen.

Nästa moment i förberedelserna av ett problem på plats berör stenen eller klippan direkt. Visuellt försöker man lokalisera de olika grepp som problemet omfattar. Dessa grepp borstas noga för att avlägsna mossa, jord, smågrus och

annat som kan förhindra en bra anläggningsyta för fingrar och skor. Långa borstar plockas fram ur utrustningen med teleskophandtag och finurliga fästansordningar för olika storlekar på borstarna. Jag tycker mig känna igen en del målarutrustning som modifierats av en händig hemmafärdare och jag ser en och annan tandborste sticka upp ur bakfickan på några klättrare. Svinborst är mest hållbart och en borste för rengöring av automatkarbiner visar sig vara populärast men också svårast att få tag i. Efter den noggranna borstningen skall greppen kritas och vissa grepp visualiseras tydligare genom ett "tics" – ett längre vertikalt kritstreck som markerar var det från klättrarens synvinkel osynliga greppet är, vart han skall sikta med sin rörelse. Kritan ökar friktionen mellan klippan och fingrarna/skorna, vilket bidrar till en bättre anläggningsyta och ett säkrare grepp. Därefter placeras padsen ut på marken nedanför problemet. Om problemet utsträcker sig längs med klippan så kan det behövas flera pads som täcker fallytan och då samarbetar man givetvis. Om problemet angränsar till andra klippor eller om det innefattar ett överhäng, dvs att man klättrar på en klippa som lutar utåt – över 90 grader från marken räknat, så kan det behövas ytterligare pads som täcker in en fallyta längre ut från klippan. Vid denna typ av problem är även stödet från kompisar som "spottar" en förutsättning för klättringen. Skaderisken är för stor vid ett fall utan spottning och att falla ingår i prognosen då man klättrar svårt.

Den första utmaningen

Det börjar bli dags att jobba på dagens första problem. En lågmäld, men intensiv kommunikation tar fart mellan de intresserade klättrarna. Sven har tagit på sig klätterskorna och gör det första försöket. Han lyckas förflytta sig en kort bit över stenen, någon ropar: Kom igen! men tappar snart greppet och landar mjukt på paden nedanför. De övriga kommer med synpunkter och frågor medan Sven byter tillbaka till strumpor och kängor. Under tiden äntrar Ove stenen och lyckas något bättre. Då han når en mer kritisk del skärps uppmärksamheten hos de som står närmast och ett antal armar sträcks mot honom som spottning. Han faller även han och näste man gör sig redo. Det utvecklas i det närmaste en informell köbildning till problemet där turordningen bevakas på ett avslappnat sätt. Att tränga sig före måste motiveras starkt, men pausen mellan försöken är behövliga eftersom den fysiska ansträngningen är stor vid i stort sätt varje försök. Det diskuteras flitigt mellan försöken hur ett "crux", dvs en svårighet inom problemet, skall passeras. Förslag framförs och bedöms. Hela gruppen deltar mer eller mindre i överläggningarna och någon provar på nytt. Ju längre man kommer på problemet desto mer ansträngande blir varje försök. Efter en stund väljer Ralf och Nils att gå vidare till ett annat problem. Deras uppbrott passerar till synes obemärkt förbi eftersom de övriga är intensivt upptagna av att lösa problemet tillsammans, men då jag frågar om det efteråt så har man full koll på orsaken – klättringen var för svår för dem.

Försöken fortsätter, men vilan mellan blir allt eftersom längre och längre. Det är även en effekt av att allt färre klättrar problemet. Den som klättrar är koncentrerat tystlåten förutom vid ett extra ansträngande moment då man utstöter stön och ibland skrik. De övriga visar sitt engagemang genom att ropa vid kritiska skeenden: Kom igen nu då! Ja, ta i då! Avsikten är att uppmuntra och peppa klättraren och inte att sätta ytterligare press på denne. Klättring är en visuell aktivitet och publiken visar på sitt engagemang genom dessa tillrop.

I takt med att pauserna mellan försöken blir längre förändras även innehållet i vad som sägs. Fokus kan tillfälligtvis förflyttas från lösningen av problemet till att diskutera utrustningsdetaljer, andra problem, tidigare erfarenheter etc, dvs områden relaterade till klättring.

Efter ytterligare en stund samlar Magnus och Ove ihop sina saker och Magnus, som bjöd mig med på turen och därmed känner ett visst ansvar för mig, uppmanar mig att stanna kvar och följa lösningen av problemet för att senare återförenas vid ett annat problem. Jag följer hans uppmaning och stannar hos de tre återstående klättrarna, Sven, Mats och Torsten. De jobbar vidare med problemet och diskuterar olika lösningar: att strunta i ett grepp och istället försöka nå ett annat direkt; att hitta en lite annan väg genom problemet, med delvis andra grepp; att prova en annan rörelse ("move" på klättrarspråk) som tar en förbi cruxet. Klättrarens längd har betydelse för vilka "moves" man kan göra i relation till greppen. Att vara lång kan vara en fördel ibland, i relation till vissa problem, och en nackdel i relation till andra. I övrigt är det styrka och smidighet som är de mest efterfrågade egenskaperna. Styrkan skall främst sitta i fingrarna och i händerna, förutom axlar och ben, och vara av den explosiva varianten, snarare än den uthålliga. Bouldering uppfattar många som klättring i en destillerad form, dvs man koncentrerar sig på en svår passage eller ett crux som i traditionell klättring och sportklättring hade varit det svåraste momentet på en hel led. Klättringen upp till cruxet och från det till toppen utelämnar man, så att säga. Uthållighet är därför inte en utslagsgivande egenskap bland bouldrare eftersom man klättrar under så kort tid vid varje försök. Däremot är snabb återhämtning viktigt så att man kan försöka på nytt, gång på gång.

Torsten får en idé till ett nytt move av diskussionerna, och tar på sig klätterskorna. Hans försök misslyckas men initiativet uppskattas av de andra och utvärderas genast i gruppen. Man frågar: –Hur kändes det då och där? och – Kan

du inte göra en ”mantling” (klätterterm för ett speciellt move). Mats provar även han, men åker snabbt av stenen. – Jag är för kort för det movet, konstaterar han. Det nya movet öppnar upp för ytterligare initiativ och man kommer sakta men säkert närmare slutet av problemet, dvs upp på stenen. En del av diskussionen utgår ifrån hur den som har skapat problemet också ”satte” det. Denna diskussion kan ta utgångspunkt dels i en personkänedom och kunskap om hur denne klättrar och därmed vilka moves som troligen användes, och dels i att ifrågasätta graderingen av problemet. Dagsformen för den som skapade problemet kan ha betydelse för graderingen. Om formen är god kan ett under normala förhållanden svårare problem få en lägre gradering än det borde. Efterföljande klättrare kan därför diskutera graderingen av ett problem (oftast via diskussionsforum på Internet) vilket kan leda till en omvärdering av problemet. Det är något vanligare att problem nedgraderas än att de uppgraderas. En erfaren bouldrare har en välutvecklad känsla för hur svår en klättring skall vara för att motsvara en viss gradering. Denna känsla baseras främst på den egna förmågan – om ens maxkapacitet är 7a, så känner man igen denna gradering genom att man måste anstränga sig maximalt för att sätta problemet. Att försöka sig på ett ännu svårare problem kan om man har en bra dag löna sig, vilket innebär att man avancerar i den informella hierarkin bouldrare emellan. Denna hierarki baseras främst på prestationen, dvs vem som klättrar svårast (8a inom bouldring). Men att skapa nya problem har även det en hög status. Då skapar man helt enkelt en ny väg uppför en sten eller en klippa där det tidigare inte fanns någon, och bedömer dess svårighetsgrad. Genom denna bedrift får man dels namnge problemet och ens eget namn kommer att noteras i klätterguider, på internet etc. som problemets upphovsman. Tävlingsformer förekommer sparsamt utomhus men väl inomhus på klätterväggar. Att tävla har en viss status bland bouldrare eftersom klättringsmomenten inte skiljer sig nämnvärt åt ute och inne, däremot skiljer sig inramningen givetvis åt. De flesta som bouldrar ute tränar inomhus på klättervägg för att förbättra vissa moves och upprätthålla styrkan och smidigheten.

Lösningen närmar sig

Gruppen kämpar på med problemet men Mats börjar tappa sugen: –Jag tror jag måste hem och fundera på det här. Torsten är däremot ihärdig och försöker finna sina egna svaga punkter för att orka med slutfasen på problemet. Han frågar Sven: –Kan du visa mig din start? Sven delar med sig av sina moves och de fortsätter ännu ett tag, men planer för resten av dagen börjar så smått diskuteras. Torsten lyckas inte heller nu med slutfasen och ger upp. Sven, däremot, känner att han kommer närmare och närmare en lösning och gör några bra försök ivrigt påhejad av de övriga. Sven vilar ut mellan försöken, men tar inte längre av sig klätterskorna utan följer Mats tips att vika ned hälpartiet för att kunna röra på tårna i den trånga skon. Han repeterar sina olika moves på marken innan han går upp igen för att vara bättre förberedd och mer koncentrerad. Sven gör ännu ett försök och Mats spottar engagerat och ropar: –Kom igen då! vid det avgörande momentet. Sven satsar hårt för att nå greppet högt upp till vänster och lyckas med sin längd till slut få fingrarna tillräckligt hårt runt det minimala greppet. Där håller han fast tillräckligt länge för att få nytt stöd med vänsterfoten och kan därmed avlasta fingrarna något och med högerhanden finna nästa grepp högre upp och plötsligt är han på väg uppför stenen, smidig som en katt. Allmänt jubel utbryter och Sven lyfter armarna på stenens topp.

När han har tagit sig ner igen, via baksidan på stenen som sluttar, gratuleras han hjärtligt av de andra. Den uppsluppna stämning som uppstår förstår jag som resultatet av att de alla har bidragit till att Sven ”satte” problemet, de känner sig delaktiga och färdiga att gå vidare till ett annat problem. Det skapas ingen press på de andra att även de skall ”sätta” problemet utan i Svens individuella prestation finns ett visst mått av kollektivitet. Även jag gratulerar Sven till bedriften och vi samlar ihop våra grejor för att förflytta oss till ett annat problem en bit bort där de övriga befinner sig. Där bestämmer vi oss för att äta lunch det första vi gör. Mats provar att nå de andra med mobilen för att försäkra sig om att de är kvar och konstaterar att så är fallet. Sven borstar bort några kritstreck från stenen innan vi går – Det ser bättre ut så! men lämnar kvar den krita som är mer utspridd på greppen. – Det underlättar för nästa klättrare att hitta greppen.

Nya problem

På vägen till nästa problem stöter vi på några som fikar i en glänta och de andra hälsar igenkännande. Sven dröjer kvar och pratar lite med dem medan vi andra går vidare. När vi kommer fram till nästa problem, har de andra precis avslutat sina försök. Det första man frågar efter är om någon har satt problemet. Ove har visst lyckats och Magnus slår ifrån sig med att det tydligen inte är hans dag. De frågar i sin tur oss om vårt problem och Mats berättar att Sven satte det. Jag ser en möjlighet till att studera hur man förhåller sig till varandras bedrifter i och med att Sven ännu inte kommit ifatt oss. När han väl kommer är det ingen som till en början berör ämnet utan man hälsar förstrött och börjar plocka med sina grejor. Sven tar fram sin matsäck och frågar nåt om det nya problemet. Efter en stund säger Ove: –Jag hörde att du satte problemet. Sven svarar med en tillbakahållen entusiasm att det gick till slut, men att det var tufft. Han basunerar

inte ut sin bedrift, eftersom han sedan tidigare är väletablerad som avancerad bouldrare. Därför förvänar det ingen att just han satte problemet.

Efter en snabb lunchmacka börjar Mats och Sven intressera sig för det nya problemet. De frågar Ove och Magnus om vad svårigheten består i och får tips om lämpligaste movet och vad de bör tänka på. Problemet är mycket annorlunda det förra, främst eftersom det kräver en sittstart, dvs starten har ett överhäng en dryg halv meter över marken som kräver att klättraren från sittande ställning får grepp på stenen och kan klättra sig över krönet utan att vidröra marken igen. Vid ett fall hamnar man inte på fötterna i början av klättringen utan på baken eller ryggen. Padsen blir extra viktiga dels som underlag inför sittstarten men givetvis även som dämpare vid ett fall. Spottningen vid detta problem handlar mest om att styra fallet ner på padsen eftersom det är trångt kring starten, närmast som ett gryt.

Torsten verkar mindre intresserad av att klättra problemet och riggar istället upp en videokamera för att filma de andras försök. Han har ett enkelt stativ med och försöker hitta en bra vinkel. Efter en stund ger han emellertid upp och signalerar till Ove och Magnus att han vill följa med dem vidare för att klättra ett annat problem. Men först måste de tre komma överens om vart de skall gå. Det är några faktorer som främst avgör valet av problem: vilken svårighetsgrad de skall klättra; om man har klättrat problemet tidigare och klarat det eller inte; om man gillar den typ av problem som det omfattar. Förhandlingarna drar ut på tiden eftersom de drar åt lite olika håll. Torsten vill hålla ihop gruppen och blir därför lite otålig: –Det här blir splittrat! Till slut enas de om att försöka hitta Ralf och Nils som försvann tidigare vid dagens första problem. Jag känner att Mats och Sven är de som satsar mest på klättringen och klättrar hårdast i gruppen denna dag och säger därför till Magnus att jag stannar kvar här för att följa deras försök. Vi får återförenas senare. Det är okej för Magnus som kanske till och med blir lite lättad över att inte behöva ta ansvar för mig en dag när han själv inte är helt i form för klättring.

Det sociala dimensionen

Efter en stund när Mats och Sven har jobbat med problemet kommer en ensam kille, Johan i 25-årsåldern, förbi som de andra uppenbarligen känner sedan tidigare. Johan diskuterar några möjligheter med problemet och lånar ut en mindre pad som han har med som extra till sin större pad. – Kan jag köra? frågar han efter ett tag när de andra vilar, och tar snabbt på sig sina klätterskor. Han lyckas inte hela vägen men kommer lite längre än de andra. Hade han satt problemet vid sitt första försök, utan att falla och jobba sig igenom det bit för bit, kallas det att "flasha" ett problem. Det är imponerande, speciellt om graderingen är hög, men betyder samtidigt att prestationen inte var på toppen av ens förmåga. Att gå runt och flasha olika problem är inte ett ideal bland dessa bouldrare, det är viktigare att hitta utmaningar som ligger på gränsen av ens förmåga och därför kräver att man jobbar sig igenom dem. Man strävar hela tiden efter att bli bättre och bättre, att klättra svårare och med högre svårighetsgrad. Det finns en klar målsättning att undersöka hur bra man kan bli, var gränsen för ens förmåga ligger. Trots att prestationen är så central i bouldrandet blir utövandet paradoxalt nog prestigelöst och präglad av en stor generositet och social öppenhet. Det är fullt möjligt för någon att stanna till vid ett problem som några andra jobbar med, prova det och sedan gå vidare. Givetvis hör det till god ton att även bidra med några råd eller idéer, och öppenheten är påfallande. Det hela bottnar i en enkel ekonomi: allt som kan bidra till att jag själv sätter problemet är välkommet – det tjänar jag själv i slutändan på. Dock finns det givetvis en hierarki kring det verbala utrymmet i lösningen av ett problem. Denna hierarki baseras främst på erfarenhet och den svårighetsgrad man klättrar på, men även åldern spelar in. Den klart yngste deltagaren i den ursprungliga gruppen, Nils 17 år, tar en väldigt låg profil i arbetet med problemen och är föremål för de äldres skämtsamma men hjärtliga tråkningar. När jag själv, som helt utanförstående, vid ett tillfälle dras med i problemlösandet och dristar mig att föreslå användandet av ett grepp längre ut till höger, avfärdades det vänligt men bestämt och jag förstår att jag definitivt inte kvalificerat mig för denna roll. Mitt råd var antagligen helt "åt skogen", men i vilket fall dödfött från början eftersom det kom från fel person. Det finns en tolerans för dumma råd och idéer, men om råden inte tar hänsyn till klättrarens längd och räckvidd, leder de till irritation och frustration. En oerfaren men verbalt ihärdig problemlösare blir inte långlivad i dessa sammanhang.

Johan ger upp problemet efter första försöket och flyttar strax till ett annat problem alldeles i närheten. Mats och Sven jobbar vidare men lyckas inte ta sig förbi ett svårt crux. De diskuterar hur dess upphovsman måste ha rört sig för att lyckas. Utgångspunkten för denna diskussion är dels information om lösningen och dels en kroppslig identifikation – kunde han så måste jag kunna. Man försöker imitera den rörelse som lösningen sägs innefatta och repeterar den med fötterna på marken. Man letar även efter minimala utbuktningar på stenen som kan användas som grepp men tvingas till slut leta felkällan i sig själva istället: –Jag orkar inte idag! – Jag körde nog slut på förra problemet! Att problemet skulle ligga bortom deras förmåga är inte aktuellt att ifrågasätta eftersom graderingen är lägre, istället förklaras misslyckandet med dagsformen. De flesta avgörande rörelser vid ett problem kräver en kombination av explosivitet, god balans och smidighet. Att utifrån en utgångsposition, med ett grepp på några få millimeter för den ena handens fingrar

och kanske ett minimalt fotstöd med hela kroppens tyngd, göra en förflyttning på en meter utmed ett överhäng, är oerhört tungt och påfrestande. Alltför många försök på en dag tröttnar givetvis ut kroppen och kapaciteten sjunker framåt eftermiddagen. Att förklara ett misslyckande utifrån dagsformen eller utmattning kan vara ett sätt att undvika konfrontationen med faktumet att ens kapacitet stagnerat eller till och med minskat. Att sätta ett problem med en svårighetsgrad som motsvarar ens kapacitet innebär en bekräftelse på kapaciteten. Därför klättrar man framför allt denna nivå av problem. Problem med lägre svårighetsgrad kan vara intressant att klättra om det omfattar något speciellt move. Att åka hem efter en dag utan att sätta något problem kan vara frustrerande men innebär inte att man väljer att avsluta med ett problem med lägre grad eftersom det inte bekräftar ens kapacitet. Hellre förbereder man sig bättre inför nästa utflykt genom att träna hårdare på klätterväggen inomhus, kanske på ett speciellt move. Alla engagerade bouldrare vet givetvis hur hårt de själva klättrar, men man har även en klar uppfattning om hur hårt andra klättrar, inom bekantskapskretsen, men även bland andra kända bouldrare. Denna hierarki är alla initierade fullt medvetna om. De har även intresse av att bevaka den egna positionen – dels genom att upprätthålla sin egen kapacitet och dels i förhållande till de andras prestationer. Om någon med sämre position i hierarkin, dvs som har lägre kapacitet, klarar ett problem man själv provat utan att sätta, kan det bli en extra motivation till att satsa hårdare för att inte förlora sin position.

Mats och Sven plockar ihop sina grejor på nytt och får följa av Johan mot dagens sista problem. På vägen diskuterar de olika andra problem som kunde varit aktuella. Sven nämner ett problem som är beryktat: –Har du provat det, seriöst alltså? frågar Mats. – Njaa, svarar Sven, det var på slutet av dagen. Mats får ett infall: –Förresten, det har kommit upp en ny 8A, skall vi kolla på den? De lägger ifrån sig sina pads vid sidan av stigen eftersom problemet innebär en liten avstickare och jag följer med. Framme vid problemet förstår jag att det är en sten där de har klättrat förr, men att någon har skapat en ny svårare variant. En intensiv studie av stenen tar fart där de diskuterar vilka grepp som kan ingå i problemet och vilka moves som behövs för att sätta det. Men avsikten är inte att prova på problemet, de vet att den höga svårighetsgraden är över deras förmåga denna eftermiddag och studerar därför problemet enbart av nyfikenhet, möjligtvis för att återkomma bättre förberedda en annan helg. Dessutom har de redan kommit överens om vilket som blir dagens sista problem, och denna plan omförhandlas inte.

Dagens sista ansträngning

Väl på väg till det sista problemet avviker Johan innan vi är framme. Nu är jag ensam med Mats och Sven för första gången, trots att det främst är dem som har provat seriöst på problemen. Det var inte avsiktligt som Mats och Sven kom att klättra ihop idag. De brukar inte klättra tillsammans eftersom de egentligen tillhör olika klätterklubbar från olika städer. Men en viktig omständighet kring klättring och framför allt bouldering är att klättra med någon på samma nivå. Dels kan man välja att klättra samma problem och få ut maximalt av detta, och dels kan man ta hjälp av varandra i försöken att lösa problemen. Dock räcker givetvis inte en samstämmighet kring prestationen för att det skall gå att klättra ihop. Det måste även stämma på andra plan, eftersom klättringen tidsmässigt tar väldigt lite utrymme under en heldag. Samtalskaraktären har förändrats en del under dagen. I början, då gruppen var betydligt större, kretsade kommunikationen i väldigt hög grad kring klättringen. Nu, när endast Mats och Sven återstår av den ursprungliga gruppen som jag följde med, har antalet teman breddats betydligt: de pratar om relationer, boendet, personlig historia, intellektuella frågor, planer för kvällen, förutom klättringsrelaterade teman. Råden i samband med klättringen blir alltmer personliga eftersom de diskuterar varandras styrkor och svagheter. Att Sven satte dagens första problem och Mats hittills misslyckats, har betydelse för deras relation. Men denna hierarki försöker de på olika sätt utjämna: –Jag är inte så duktig som du, säger Mats. – Det är inte jag heller, svarar Sven, det var ren tur att den passade mig. Vem man bouldrar med har stor betydelse även för den egna prestationen. Man måste kunna lita på att den andre vet hur man spottar bäst för att själv våga sig på en riskabel move. En osäkerhet kring den andres kompetens hämmar den fysiska prestationen eftersom den psykiska påfrestningen blir för stor.

Mats känner en viss frustration när det nya problemet visar sig vara svårare än de hade räknat med. Han vill väldigt gärna sätta ett problem innan dagen är slut men stressas av en hålltid han avtalat hemma. De kämpar länge med problemet och Sven slår i foten, inte vid landningen som annars är den vanligaste skadan, utan mot klippan. Han ger upp. Mats försöker gång på gång: –Jävla skitproblem! –Fan, den äter hud! Friktionen mot klippan sliter hårt på fingerspetsarna. Man utvecklar givetvis förhårdnader men dessa tillsammans med uppskrapad hud måste avlägsnas efterhand för att greppet och känslan skall vara maximal. Därför använder man flitigt nagelfilar. Mats skrapar underbenet mot klippan och måste plåstras om. Varje klättrare har tejp, elastisk binda och annan enklare sjukvårdsutrustning i sin rygsäck. Man kan låna av varandra men bara till priset av en anmärkning om att man borde ha med eget. Sven hjälper Mats med såret och Mats kan göra några försök till. Den seriösa inställningen till klättrandet kan avläsas på behovet av att motivera varför man ger upp ett problem. Att endast vara med som en passiv åskådare är möjligt men då tillhör man inte gruppen fullt ut. Att klättra lite sporadiskt under dagen är inte möjligt bland dessa klättrare eftersom de problem man väljer har så hög gradering att ett eller annat oseriöst försök är helt meningslöst.

Dessa omständigheter gör gruppen tämligen homogen. Inga flickvänner är med eftersom dessa i de allra flesta fall klättrar lägre gradering. Om man vill klättra en helg med flickvännen så är man medveten om den lägre intensiteten i klättringen som man kan förvänta sig. Det blir inte klättring som utmanar ens fysiska förmåga fullt ut.

Mats inser att det är dags att ge upp problemet, han är redan försenad hem. Vi samlar ihop våra saker snabbt och Mats ringer de andra i gruppen på mobilen. Vi stämmer träff nära bilarna och ger oss iväg dit. Jag kan få åka med Mats tillbaka till stan och väljer detta alternativet framför att åka med Magnus eftersom jag kan intervjua Mats i bilen hem. När vi når de övriga i gruppen håller de på med ett problem i en större grupp. Ytterligare några yngre klättrare har anslutit till gruppen och försöker lösa problemet tillsammans. Vi gör upp om betalningen för bilfärden där varje bil har en taxa beroende av hur många som åkte med och denna kostnad delas lika. Därefter tackar jag för mig och vi hastar vidare till bilen.

(Alla namn är fingerade)

Copyright © Åke Nilsén 2012.